

Yağmur Islattı

*Kırkklareli Üniversitesi - Tarih Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

Türk toplumunun yenileşme hareketlerini anlamlandırabilmek, Türk fikir hayatının nasıl cereyan ettiğini resmedebilmek için yazılmış nadir kitaplardan biri de Peyami Safa'nın "Türk İnkılabına Bakışlar" isimli eseridir. Peyami Safa'nın bu pek kıymetli eseri ilk olarak 1938 senesinde Kanaat Kitabevi tarafından basılmış olup, bizim inceleyeceğimiz olan basımı ise Ötüken Yayınevi tarafından 2018 senesinde neşredilen 12. basımıdır.

Eserin girişinde Peyami Safa'nın kısa biyografisine yer verilmiş olup, ardından birinci ve ikinci baskının önsözleri yazılmıştır.

Eserin biçimsel özellikleri kapsamında içindekiler bölümü incelendiğinde genel olarak Peyami Safa'nın eserini yenileşme hareketleri etkisinde yazdığı ve kendinden önceki yazarların eksik bıraktığı noktaları tamamlamaya çalıştığı görülmektedir. Eserinde *Türk İnkılabı*'ndan önceki fikir akımlarını açıklayarak başlayan Peyami Safa; Türkçülük ve Garpcılığın mukayyesesini yaparak okuyucuya yeni bir bakış açısı kazandırmaya çalışmıştır. Ayrıca Avrupa, Hıristiyanlık ve doğu düşünce tarzından da eserinde bahsetmiştir.

Peyami Safa eserine fikir akımlarını açıklayarak başlamaktadır. Bu bağlamda Türkçülük, İslamcılık ve Batıcılığı kendi kalemi ile açıklayan Safa, açıklamalarında Ziya Gökalp'i tenkit eder. Mukayyeseli bir anlatım örneği gösterirken bunu neden yapma gereğinde bulunduğunu da şu şekilde açıklar: "*Türk genci, her değişikliği anlamak için muhtaç olduğu mukayese unsurlarından mahrum kalır ve inkılabın getirdiği farkları bütün çizgileriyle kavrayamaz.*"[1] Bu cümleden de Peyami Safa'nın ilk bölümü hangi amaçla yazdığı açıkça görülmektedir. Safa'ya göre Türk gencinin inkılabı anlamlandırabilmesi için, inkılap öncesi fikir akımlarını karşılaştırmalı olarak kavraması gerekmektedir.

Peyami Safa

Eserde fikir akımları çerçevesinde doğuran münakaşalar da detaylı olarak açıklanmış olup bunlar; *Türkçülerin Programı*, *Garbçuların Programı* ve *İslamcuların Programı* şeklinde başlıklar altında açıklanmıştır. Bu üç farklı başlık karşılaştırıldığında birbirinden farklı ve benzer noktaları da yazarın bakış açısıyla gözler önüne serilmektedir. Avrupa'nın taklit edilmesinin yanlış olduğunu açıklayan Safa; bu üç programın “demokrasi” kavramı çerçevesinde birleştiğinden eserinde bahseder.

Eserde Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir akımlarından Türk milleti için uygun gördüğü özellikleri alarak milletine entegre ettiğini de açıklamış olması, esere ayrı bir önem katmış olmakla birlikte, milliyetçiliği de kendi perspektifinde açıklamış olması ayrıca önemlidir.

Eserde yine Avrupa medeniyeti ve İslam medeniyeti detaylı şekilde açıklanmaya çalışılmış olup, yazarın yapmış olduğu karşılaştırmalar ve tespitler günümüz meselelerini de anlamlandırma konusunda özellikle tarihçilere ışık tutacak niteliktedir.

Sonuç

Peyami Safa'nın bu eseri özellikle yakınçağdan günümüze kadar araştırma yapan tarihçilerin, edebiyatçıların okuması gereken bir kitaptır. Türk aydınlarının ve devlet adamlarının başlatmış olduğu yenileşmenin Türk toplumu açısından doğurmuş olduğu sonuçları göstermesi açısından da ayrıca önemlidir. Eser, yazarın bakış açısını net bir şekilde yansıttığı da göz önüne alınarak derinlemesine incelenmeli. Günümüz gençlerine de yol gösterecek ehemmiyette olup, bakış açılarını genişleteceğini düşünmekteyiz.

Dipnot

[1] Peyami Sefa, *Türk İnkılabına Bakışlar*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2018, s.46.

Kitap: Peyami Sefa, *Türk İnkılabına Bakışlar*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2018.